

9. Впровадження інновацій на промислових підприємствах Київської області (2000-2008рр.) – Режим доступу: <http://www.oblstat.kiev.ua/content/p.php3?c=654&lang=1>

Кузёмко В. М. Обоснование направлений повышения эффективности деятельности предприятий региона (на примере Киевской области)

В статье анализируются основные проблемы развития промышленного комплекса Киевской области. На основе проведенного анализа обосновываются определенные направления повышения эффективности деятельности предприятий региона в сфере институциональных преобразований, инновационной и внешнеэкономической деятельности, снижение убыточности предприятий.

Ключевые слова: институциональные преобразования, убыточность предприятий, внешнеэкономическая деятельность, инновационная активность предприятий.

Kuzyomko V. M. The foundations of the directions in the efficiency growth of the region's enterprises activity (on example of Kyiv region)

The basic problems of a Kiev region's industrial complex development are analyzed in the article. Certain directions in efficiency growth of region enterprises' activity in spheres of institutional transformations, innovations and foreign-economic activity, decrease in enterprises' unprofitableness are proved on the ground of the research that was carried on.

Key words: institutional transformations, enterprises unprofitableness, foreign-economic activity, innovations.

Маньгора О. В.
Національний університет
харчових технологій

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА УМОВ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В СОТ

Дана оцінка сучасному стану та визначено стратегічні напрямки розвитку харчової промисловості Вінницької області при участі в Світовій організації торгівлі (СОТ). Проаналізовано основні проблеми розвитку галузі. Визначено, що розробка стратегії розвитку харчової промисловості регіону являється необхідною передумовою її успішної діяльності в даній міжнародній організації.

Ключові слова: Світова організація торгівлі, харчова промисловість, стратегія, конкурентоспроможність, стратегія розвитку, експорт, імпорт.

Актуальність проблеми. В травні 2009 року минув рік з моменту, як Україна стала повноправним членом СОТ. Україна отримала членство в СОТ, реалізуючи прагнення створити економіку, яка завдяки використанню експортного потенціалу могла б вдало інтегруватися в європейські та світові економічні відносини.

Прогнозований і прозорий доступ до ринку товарів і послуг і режим, сприятливий для прямих іноземних інвестицій, являються одними з основних принципів системи економічних відносин всіх розвинутих країн. З цієї точки зору зі вступом в СОТ Україна отримала всі необхідні передумови, які складають стратегію інтенсивного економічного росту.

Ключовим питанням в умовах членства України в СОТ залишається необхідність розроблення стратегії розвитку вітчизняної економіки в такий засіб, яка б гарантувала покращення ефективності господарювання. В розрізі регіональної політики стратегічне мислення має бути втілено в програму дій, яка уточнює стратегічні цілі і визначає засоби, що забезпечують реалізацію визначеної стратегії.

Що стосується Вінницької області, то в контексті членства в СОТ, особливу увагу варто звернути на розвиток харчової галузі, адже в структурі обласного експорту домінуюче місце займають поставки саме харчових продуктів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукові розробки та публікації свідчать, що проблема стратегічного управління економікою держави в цілому і регіонів в тому числі серйозно турбує вчених, економістів, управлінців, бізнесменів. Так, А. А. Томпсон і А. Дж. Стрикленд відзначають, що першим завданням визначення напрямку розвитку на довгостроковий період є розробка стратегії розвитку. Українські вчені В. М. Геєць, В. П. Семиноженко, Б. Є. Кваснюк комплексно дослідили галузеві, регіональні і міжнародні аспекти конкурентоспроможності, оцінили інвестиційний ресурс технологічного розвитку економіки на регіональному рівні. Вітчизняні та російські науковці, зокрема, Д. Стеченко, А. Градова, Р. Шніпер, виокремили найважливіші конкурентні позиції регіонів, визначили фактори, які формують стратегії їх розвитку. Розробка стратегії розвитку на всіх рівнях управління потребує відповідних знань, тому ця проблема повинна, на наш погляд, все ширше висвітлюватись в літературі з метою більш кваліфікованого і обґрунтованого передбачення майбутніх соціально-економічних перспектив регіону.

Метою даної статті є дослідження стратегічного потенціалу харчової промисловості Вінницької області, пошук пріоритетів розвитку регіону та формування стратегії розвитку галузі в за умови членства України в СОТ.

Виклад основного матеріалу. Європейська інтеграція України та її участь у інтернаціоналізації та глобалізації світового господарства є важливим стимулом для прискорення внутрішніх позитивних змін у всіх сферах життєдіяльності, і особливо на регіональному та місцевих рівнях. Нині кожен регіон оцінюється не тільки з позицій внутрішньодержавного поділу праці, а й у контексті його участі у світових інтеграційних процесах.

Враховуючи специфіку промисловості Вінниччини при формуванні стратегії розвитку за умов участі в СОТ доцільно дослідити саме харчову промисловість регіону. У Вінницькій області виробництво харчових продуктів здійснюють біля 3 тисяч підприємств. Харчова промисловість Вінницької області посідає провідне місце в структурі промисловості регіону. Місце галузі в структурі промислового комплексу України та Вінницької області характеризують дані, наведені в табл. 1 [3, 8].

Таблиця 1.

Питома вага харчової промисловості в структурі промисловості України та Вінницької області у 2007 році

Регіони	Чисельність найманих працівників		Наявність основних засобів на кінець року		Прямі іноземні інвестиції		Обсяг реалізованої продукції за КВЕД	
	%	ранг	%	ранг	%	ранг	%	ранг
Україна	13,9	-	12,4	-	17,4	-	15,3	-
Вінницька обл.	36,4	1	38,2	1	45,6	4	57,2	1

Існує об'єктивна необхідність здійснення ретельного аналізу сучасного "стану речей" у харчовій галузі регіону, з метою виявлення слабких сторін і визначення стратегії розвитку.

За результатами роботи підприємств харчової промисловості у 2007 році частка Вінницької області у всеукраїнському виробництві, молока обробленого рідкого і джемів, желе фруктових, пюре та паст фруктових чи горіхових – більш ніж третина (33%), цукру-піску – 16%. Вагомий внесок у виробництво на загальнодержавному рівні також робить кондитерська промисловість Вінниччини. Так, питома вага виробництва кондитерських виробів з цукру (включаючи білий шоколад) без вмісту какао складає 17%, шоколаду та інших харчових продуктів з вмістом какао, в брикетах, пластинах чи плитках – 15% [5, 123].

Випуск найважливіших видів продукції в натуральному виразі наведено у таблиці 2 [5, 125].

Таблиця 2.

**Виробництво основних видів продовольчих товарів
по Вінницькій області 2003 – 2008 рр., тис. тонн**

Вид продукції	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6	7
Цукор-пісок, в т.ч. з цукрових буряків	215,9 186,9	260,3 260,3	277,8 259,4	344,7 344,7	303,1 303,1	283,3 283,3
Вироби ковбасні	7,41	5,53	4,86	7,93	8,49	8,83
Масло вершкове	25,97	12,25	11,64	10,65	11,08	12,11
Спреди та суміші жирів	-	19,26	35,14	27,26	23,50	21,03
Молоко оброблене рідке	179,4	232,2	291,1	253,3	290,7	266,0
Сири жирні	15,49	15,24	17,11	13,96	15,19	16,24
Олія соняшникова нерафінована	61,69	45,17	37,67	66,28	77,94	65,38
Маргарин та продукти аналогічні	30,20	31,58	30,21	36,57	45,52	45,38
Вироби хлібобулочні	87,33	86,60	88,42	84,33	81,02	77,25
Вироби кондитерські з цукру, без вмісту какао	30,16	28,71	39,11	28,76	31,31	40,74
Шоколад та інші продукти харчові готові, з вмістом какао, в брикетах, пластинах чи плитках	19,02	20,67	21,42	20,62	15,64	15,36
Борошно	152,3	153,0	157,7	145,4	179,8	191,5
Крупи	16,32	15,60	11,23	6,35	11,10	11,04
Безалкогольні напої, тис. дал.	8,81	9,89	12,17	13,98	16,55	16,73

Харчова промисловість Вінницької області спроможна забезпечити харчовими продуктами не тільки внутрішній споживчий ринок – вона має також значний експортний потенціал. Слід відмітити, що у період з 2004 по 2008 роки обсяги експорту-імпорту товарів на Вінниччині мають позитивне сальдо (рис. 1) [5, 297].

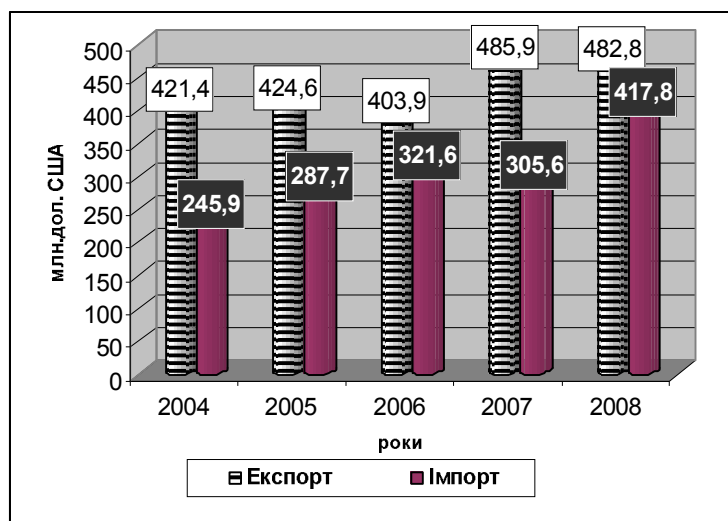

Рис.1. Обсяги експорту-імпорту товарів на Вінниччині у 2004–2008 рр.

Динаміка експорту-імпорту продукції харчової промисловості як в Україні в цілому, так і на Вінниччині зокрема показує, що торгівельні операції зазнали чималих змін. За 2007 рік зовнішньоторговельне сальдо по готових харчових продуктах позитивне і дорівнює 196, 27 млн. дол. США. Обсяги експорту харчових продуктів склали 213 млн. дол., а обсяги імпорту – 16,81 млн. дол. Їх частка в загальному обсязі експортованих та імпортованих товарів становить, відповідно, 43,9% та 5,5%. За рахунок збільшення експорту продуктів харчової промисловості баланс зовнішньої торгівлі залишився позитивним [6, 299].

Головний пріоритет зовнішньоекономічної діяльності харчової промисловості Вінницької області – поступова інтеграція у світову економіку. Відправною точкою при виборі пріоритетних напрямів розвитку регіонів (галузей, підприємств) є конкурентоспроможність на досягнення якої і направлено стратегічне управління. Це є важливою умов і для харчових підприємств Вінницької області при взаємовідносинах з СОТ. Конкурентоспроможність – це “спроможність регіону створювати кращі умови для розвитку, що базуються на здатності суб’єктів регіональних відносні місцевих органів влади, недержавних організацій, підприємств спільно формувати і реалізовувати стратегії розвитку, залучати до цього процесу кращі інтелектуальні, технічні, технологічні та інші ресурси і ефективно їх використовувати” [1, 267]. Таким чином, в межах формування стратегії це поняття визначене як здатність створювати умови для стійкого довгострокового розвитку регіону

Процес розробки та реалізації стратегії складається з п’яти взаємопов’язаних управлінських задач:

1. Визначити сферу діяльності та сформулювати стратегічні установки.
2. Установити стратегічні цілі і завдання для їхнього досягнення.
3. Сформулювати стратегію для досягнення поставлених цілей і результатів діяльності.
4. Реалізувати стратегічний план.
5. Оцінювати результати і змінювати стратегічний план і / або методи його реалізації в разі необхідності [2, 345].

Харчова промисловість Вінницької області відноситься до зрілих (сформованих) галузей народного господарства, згідно з систематизацією умов конкуренції [7, 167].

Зріла галузь характеризується зменшенням темпів росту. Настання зрілості може сповільнитися з-за появи нових технологій, інноваційних товарів чи інших факторів, що впливають на попит. Однак вступ галузі в стадію зрілості і відповідне сповільнення темпів росту суттєво змінює конкурентне середовище в галузі, а саме:

- сповільнення росту споживчого попиту загострює боротьбу за частку ринку;
- підвищення вимогливості покупців, посилення конкурентного тиску з їх боку при здійсненні подальших закупівель;
- посилення впливу на конкуренцію витрат і якості обслуговування;
- небажання вводити нові виробничі потужності із-за загрози перевиробництва;
- труднощі з оновленням продукції і розробкою нових варіантів її використання;
- посилення міжнародної конкуренції;
- постійне чи тимчасове зниження прибутковості підприємств у галузі;
- збільшення кількості злиття та поглинання конкурентів, витіснення слабких конкурентів, концентрація виробництва [7, 175].

За умов міжнародної торгівлі підприємства харчової промисловості Вінницької області перебувають саме в такому конкурентному середовищі. Одним з методів конкурентної боротьби при просуванні харчових продуктів на світовий ринок є розробка оптимальної стратегії розвитку даної галузі регіону.

Уже тепер харчова промисловість Вінниччини приблизно на 80 відсотків працює за принципами СОТ і є достатньо відкритою. Водночас, в існуючих умовах при розширенні економічних зв'язків, необхідно сповна враховувати власні національні інтереси й реальні економічні можливості [4, 5].

Для харчової промисловості регіону проблемні аспекти – повільна структурна перебудова виробництва, збереження високої собівартості більшості видів експортної продукції (сертифікація, санітарні, фіто санітарні норми, екологічні вимоги). Дедалі зростаючі вимоги до якості харчової продукції диктуються необхідністю забезпечення конкурентоспроможності на світовому ринку. Харчова промисловість вже досягла досить вагомих успіхів у сфері якості продукції.

Забезпечення якості харчових продуктів ґрунтується на комплексі заходів, спрямованих на всебічне запровадження систем якості в усіх сферах і стадіях – від виробника сировини й до виходу кінцевої продукції.

Багато відомих виробників Вінницької області (Nemiroff, Roshen,) ефективно працюють завдяки впровадженню новітніх систем управління якістю продукції, створенню необхідного рівня персоналу. Проте в цілому нашій промисловості необхідно докласти значних зусиль, щоб стати гідним конкурентом світовій спільноті [3, 4].

Олієжировий комплекс регіону – єдиний сектор виробництва харчових продуктів де, завдяки запровадженню заходів регулювання ринку, встановлено баланс економічних інтересів держави, сільськогосподарської та переробної сфер виробництва й внутрішнього споживача. Сімнадцятивідсоткове експортне мито на насіння соняшнику дало змогу підтримувати баланс економічних інтересів виробників сільськогосподарської продукції та оліє добувних підприємств, довіру інвесторів і банків-кредиторів.

Однак, при вступі в СОТ, і цей напрямок очікують певні труднощі, адже нині переважно експортується олія нерафінована, олійнопереробні підприємства практично не займаються переробкою ріпаку та сої. Врожайність насіння соняшнику залишається низькою, а це – висока собівартість сировини та олії, що значно знижує

конкурентоспроможність галузі.

Найбільш вразливий при членстві в СОТ для Вінницької області – бурякоцукровий комплекс. Значна кількість застарілих, малоефективних цукрових заводів не дає змоги виробляти конкурентоспроможний цукор. Ми дійшли до межі, коли настав час визначитися з оптимальною кількістю цукрових заводів для забезпечення внутрішнього ринку цукром. Це будуть непопулярні рішення, але приймати їх потрібно. Чим далі ми затягуватимемо цей процес, тим гірше буде для галузі в цілому. Хочемо ми чи ні, але в умовах жорсткої конкуренції виживатимуть підприємства, які мають стабільні зони бурякосіяння, урожайність буряків не нижче 350 центнерів з гектара, енергоощадні технології та забезпеченість сировиною не менше 90 діб сокодобування [4, 6].

Формуючи стратегію розвитку харчової промисловості Вінницької області при членстві України в СОТ доцільно запровадити такі заходи:

1. Розширення асортименту та кількості товарних груп.
2. Підвищення ефективності ланцюга цінності.
3. Зниження витрат.
4. Збільшення об'ємів продажу.
5. Вихід на міжнародні ринки.
6. Вдосконалення чи створення нових конкурентних можливостей.

Висновки. Узагальнення зазначеного вище дозволяє зробити висновок, що розробка і реалізація стратегії розвитку харчової промисловості Вінниччини є першочергове завдання для керівників усіх рівнів при виході вітчизняної продукції на світовий ринок. Наявність стратегії дає змогу бачити перспективу розвитку галузі при членстві України в СОТ, гнучко реагувати на зміни в ринковому середовищі і оперативно корегувати до цих змін номенклатуру продукції, що випускається, забезпечуючи конкурентоспроможність і, як результат довгострокову ефективну діяльність.

Використані джерела:

1. Гесць В. М., Семіноженко В. П., Кваснюк Б. Є. Конкурентоспроможність української економіки. – К. : Фенікс, 2007. – 556 с.
2. Довгань Л. Є., Каракай Ю. В., Артеменко Л. П. Стратегічне управління : навчальний посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 440 с.
3. Дейнеко Л., Купчак П. Розвиток стратегічного потенціалу // Харчова і переробна промисловість. – 2009. – № 6. – С. 5-9.
4. Сандул О. Економічна стратегія галузі // Харчова і переробна промисловість. – 2009. – № 1. – С. 4-6.
5. Статистичний щорічник Вінниччини за 2007 рік / за ред. С. Ігнатова. – Вінниця : Держкомстат ГУС у Вінницькій області, 2008. – 648 с.
6. Статистичний щорічник Вінниччини за 2008 рік / за ред. С. Ігнатова. – Вінниця : Держкомстат ГУС у Вінницькій області, 2009. – 674 с.
7. Томпсон-мл., Артур, А., Стрикленд III, А., Дж. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа, 12-е издание : пер. с англ. – М. : Издательский дом “Вильямс”, 2007. – 928 с.
8. Фірсова С. Г. Формування стратегії розвитку регіону: інноваційно-інвестиційний аспект // Теорія і механізм регулювання регіональної економіки. – 2008. – № 4. – С. 31-38.

Маньгора О. В. Разработка стратегии развития пищевой промышленности Винницкой области при условии членства Украины в СОТ

В статье дана оцінка сучасному станю і определено стратегическое направление развития пищевой промышленности Винницкой области при участии во Всемирной организации торговли. Проанализировано основные проблемы развития отрасли. Определено, что разработка

стратегии развития пищевой промышленности региона является необходимым условием её успешной деятельности в данной международной организации.

Ключевые слова: Мировая организация торговли, пищевая промышленность, стратегия, конкуренция, стратегия развития, экспорт, импорт.

Mangora O. V. Formation of strategy of development of the food-processing industry of Vinnitsa area under condition of membership of Ukraine in the WOT

The modern state of industry was estimated and we have determined the strategic directions of food industry development in Vinnytsia region by participation in the World Trade Organization (WTO). The main problems of branch development have been analyzed. It has been defined that strategy elaboration of food industry development in the region is a necessary pre-condition of its successful activity in the said international organization.

Key words: World Trade Organization, food industry, strategy, competitiveness, strategy development, export, import development.

Темчишина Ю. Л.

Національний університет харчових технологій

**ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ОБҐРУНТУВАННЯ ЦІН НА
ПРОДУКЦІЮ ХАРЧОВОГО ВИРОБНИЦТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Досліджено основні підходи до економічного обґрунтування відпускних цін, які б найбільшою мірою відображали інтереси всіх суб'єктів ринку та забезпечували формування запланованого прибутку підприємств.

Ключові слова: харчова промисловість, ціна, структура ціни, ціноутворення, цінова політика.

Вступ. На сьогодні в умовах впливу світової фінансової кризи на національну економіку ціноутворення належить до одного із найважливіших і найвідповідальніших видів фінансово-економічної роботи підприємств промислового виробництва.

Проблеми економічного обґрунтування оптових цін виробників промислової продукції досліджували В. Корінев, Ю. Тормоса, Л. Агафонова, Л. Шкварчук, В. Марцин та інші вітчизняні економісти.

Однак невисвітленими залишаються питання взаємозв'язку цін і фінансів.

Ціна традиційно вважається однією із центральних ланок ринкового механізму. Разом з тим сама ціна складається із фінансових категорій – операційних витрат, прибутку, податку на додану вартість, акцизного збору. Від достовірності визначення та обчислення цих фінансових категорій залежить обґрунтованість визначення ціни.

В умовах фінансової кризи вивчення взаємозв'язку і взаємозалежності фінансів і цін набуває ще більшого значення у зв'язку з необхідністю досягнення і підтримки матеріально-грошової збалансованості в розвитку економіки України в цілому та в провідних її галузях.

Постановка завдання. Теорією і практикою доведено, що ціна будь-якого товару чи послуги формується під впливом багатьох чинників, найголовніші серед яких в умовах вільної конкуренції – платоспроможний попит і відповідна товарна пропозиція. Платоспроможний попит залежить від об'єму грошової маси, швидкості грошового обігу, параметрів державної політики у сфері доходів населення, ролі відповідного товару у забезпеченні життєдіяльності та якості життя населення. Важливу роль у формуванні пропозиції в межах будь-якого ринку відіграють витрати суб'єктів